

SZEMLE

Kollányi Bence – Rab Árpád Szörény

Informatika az oktatásban

Michael A. Peters: Globalizáció és a nyitottság értéke a felsőoktatásban (Globalization and the Virtues of Openness in Higher Education)

Global-e, 2008, II. évfolyam, 2. szám

URL: <http://global-ejournal.org/2008/08/29/globalization-and-the-virtues-of-openness-in-higher-education/>

Naponta olvashatunk híreket arról, hogy újabb kormányzat, nemzetközi szervezet vagy oktatási intézmény teszi le voksát a nyílt forráskódú szoftverek mellett. A szabad forráskód, a nyitott innováció és a szabadon hozzáférhető tartalmak jelentik az új kulturális termelés alapjait. A cikk szerzője az új szabványok kapcsán az egyetemi tudástermelésben lezajló változásokat mutatja be. Példaként a Harvard Egyetemet említi, ahol az idei év tavaszán elfogadott intézeti politika szerint az egyetemi kutatók publikációit szabadon hozzáférhetővé kell tenni az egyetem honlapján.

Andreev, D. A.: A litván egyetemi felsőoktatás a transzformáció szemszögéből (University Education in Lithuania in the Context of Transformation)

Russian Education & Society, 2008, L. évfolyam, 6. szám

URL: <http://mesharpe.metapress.com/link.asp?id=110918>

Bár Litvániának jók a mutatói a felsőfokú oktatás alapstatisztikái terén, rendre utolsóként teljesít a tanult anyag hasznosíthatóságának rangsorában. A formális oktatás ezen csődjét az információs társadalom építésére kidolgozott új nemzeti stratégia segítségével igyekeznek megoldani. A litván szakemberek a transzformációt helyezik a középpontba, és véleményük szerint minőségi egyetemi oktatás nélkül nem képzelhető el információs társadalom.

Mouza, Chrystalla: Lappal tanulni: egy kísérlet végrehajtása és eredményei egy hátrányos helyzetű városi iskolában (Learning with Laptops: Implementation and Outcomes in an Urban, Under-Privileged School)

Journal of Research on Technology in Education, 2008, XL. évfolyam, 4. szám

URL: <http://www.iste.org>

A szerző és munkatársai laptop számítógépek tanulási alkalmazásának hatását vizsgálták egy alacsony költségvetésű kisebbségi iskola életében, kvantitatív és kvalitatív módszerekkel tanároktól és diákoktól egyaránt gyűjtve adatokat. Egy laptopok nélkül tanuló osztályt használva kontrollcsoportként klasszikus hatáselemzést végeztek. A kvantitatív adatok nem mutattak ki szignifikáns különbséget a két csoport között, a kvalitatív eredmények azonban a motiváció és az aktivitás nagymértékű növekedését tükrözték. A laptopot használó osztályban ugrásszerűen javult az íráskészség és a számolási készség.

Társadalom és fejlesztés

Thomas, Dianne H.: **A digitális megosztottság, avagy mit kell tanítani a szegény területeken lévő iskolákban?** (The Digital Divide: What Schools in Low Socioeconomic Areas Must Teach)

Delta Kappa Gamma Bulletin, 2008, LXXIV. évfolyam, 4. szám

URL: <http://www.deltakappagamma.org>

A cikkben ismertetett kutatás fókuszában a Mississippi forrásvidékének iskolái álltak. A szerző a szegényebb vidéki térségek és a gazdagabb városi régiók iskoláit és tanulóit vizsgálta. A vizsgálat kiterjedt a számítógéphez való hozzáférésre, a használati szintekre és a tanulók képességeire. A cikk legfőbb tanulsága az, hogy bár a fizikai elérés szintjén jelentősen csökkent a digitális megosztottság, hatalmas másodlagos, tudásbeli és használatbeli szintkülönbség mutatható ki a módosabb rétegek javára. Napjainkban egyre több felől nyer bizonyítást az a megjósolt trend, hogy az eszközök önmagukban nem fogják megszüntetni a társadalmi különbségeket.

M. van Doodewaard – Arjan de Jager: **Az APAC e-társadalmi programja Ugandáért** (APAC's E-Society Programme for Uganda)

The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries, 2008, IX. évfolyam, 34. szám

URL: <http://www.ejisdc.org/ojs2/index.php/ejisdc/article/view/492>

Uganda egyik tartományában egy nemzetközi projekt keretében informatikai eszközök segítségével javítják a helyi kormányzat és a civil szektor közötti kapcsolatot. Wilson óta közismert, hogy a kormányzati és a civil szektor közötti kapcsolat az ország fejlődésének egyik meghatározó tényezője. A cikket jegyző szerzőpáros egy olyan modellt ismertet, melynek alapján a modern IKT-eszközök segítségével javul a helyi szereplők között a kommunikáció, miközben a szereplőkben erősödik a demokráciatudatosság.

Integráció és az IKT

Rubaii-Barrett, Nadia – Wise, Lois Recascino: **A fogyatékosok hozzáférése az e-kormányzati szolgáltatásokhoz: egyes államok gyakorlatának empirikus elemzése** (Disability Access and E-Government: An Empirical Analysis of State Practices)

Journal of Disability Policy Studies, 2008, IXX. évfolyam, 1. szám

URL: <http://dps.sagepub.com>

A különféle fogyatékkal élők az USA-ban érvényben levő szövetségi és állami szintű szabályozások ellenére is nehezen érik el az elektronikus kormányzati szolgáltatásokat. A szerzőpáros alapos elemzésnek vetette alá a különböző államok demográfiai, politikai, adminisztratív és gazdasági jellemzőit, hogy feltérképezze, vajon mitől függ az elérhetőség színvonala. Egyedüli kemény változónak az adott állam konkrét támogatási politikáját találták. Azokban az államokban, ahol világosan rögzítették a célokat és a felhasználható eszközöket, kimutathatóan jobb volt a fogyatékosok helyzete a hozzáférés tekintetében, míg a felsorolt többi változó nem játszott szignifikáns szerepet.

Ono, Hiroshi – Zavodny, Madeline: **Bevándorlók, angol nyelvtudás és digitális megosztottság** (Immigrants, English Ability and the Digital Divide)

Social Forces, 2008, LXXXVI. évfolyam, 4. szám

URL: <http://socialforces.unc.edu>

A szerzők az 1997 és 2003 közötti időszakot vizsgálva arra keresték a választ, hogy az IKT-eszközök használata az USA-ban mennyiben befolyásolja a bevándorlók társadalmi integrálódását. A kutatás várható eredménye volt, hogy a bevándorlók hozzáférése az IKT-eszközökhöz általában alacsonyabb szinten áll, meglepő viszont az a megállapításuk, hogy a jelzett időszakban a digitális megosztottság nem csökkent, sőt, növekedett. Ez azért is különös figyelmet érdemel, mert az infokommunikációs eszközök használatának szintje szignifikáns pozitív összefüggést mutat a felhasználók angol nyelvtudásával.

Hiessen, Victor – Looker, E. Daine: **Az infokommunikációs technológiák használatának összefüggései a kulturális centrummal a kanadai fiatalok körében** (Cultural centrality and information and communication technology among Canadian Youth)

Canadian Journal of Sociology, 2008, XXXIII. évfolyam, 2. szám

URL: www.cjsonline.ca

Az adatokkal gazdagon ellátott és illusztrált cikk a kisebbségkutatás és a digitális szakadéokra vonatkozó vizsgálatok érdekes ötvözeteként foglalkozik az őslakos kanadai népcsoportok és leszármazottjaik helyzetével az IKT számukra biztosított elérhetősége szempontjából. A szerzők három országos adatbázisból kinyert szekunder adatok segítségével értékeli az IKT-eszközöknek a kulturális centrumtól való távolságot csökkentő hatását. Az infokommunikációs eszközök segítenek megérteni az egyes csoportok rétegződését és más-más értékeit. Ezt a hatást kimutathatóan gyengíti, hogy azok a fiatalok, akik jobban követik a kisebbségi kulturális tradíciókat, kevésbé integrálják saját életvitelükbe az IKT-eszközök felhasználását.

Közösség

Morten Rask: **A wikipédia terjedelme és gazdagsága: a wikinómia csak a gazdag országok sajátja?** (The reach and richness of Wikipedia: Is Wikinomics only for rich countries?)

First Monday, 2008, XIII. évfolyam, 6. szám

URL: <http://www.uic.edu/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/2046/1970>

A szerző izgalmas elemzésében a wikipédia nemzeti változatainak jellegzetességeit veti össze. Mivel a legnagyobb ingyenes online enciklopédiában szereplő szócikkek megalkotása közösségi munka eredménye, az együttműködések száma és minősége valamiféle speciális indikátorként tükrözi az adott ország kulturális jellemzőit. A cikkben megfogalmazott feltételezések szerint az egyes országok fejlettsége nagymértékben meghatározza, hogy milyen módon formálódnak az adott nyelven a wikipédia szócikkei.

Suely Fragoso et al.: **Kutatási technikák megtanulása a *Second Life*-ban: háromdimenziós többfelhasználós virtuális környezetek (MUVEs) mint metakutatási területek (Learning to Research in *Second Life*: 3D MUVEs as meta-research fields)**

International Journal of Education and Development using ICT, 2008, IV. évfolyam, 2. szám

URL: <http://ijedict.dec.uwi.edu/viewarticle.php?id=467&layout=html>

A szerzők egy virtuális játék felhasználásával végrehajtott kísérletet mutatnak be. A fiatal brazil kutatók az etnográfiai vizsgálatok sajátos módszereit, többek között a résztvevő megfigyelést és a kérdőíves felmérést alkalmazták a fogyasztói viselkedés elemzésére a *Second Life* online közösségi világában. A cikkben ismertetett kutatás egyúttal kiváló példája a játékok komoly célokra való felhasználásának, a résztvevő kommunikáció szakos egyetemi hallgatók ugyanis itt egy módszertani kurzushoz kapcsolódó gyakorlat keretében virtuális környezetben sajátítják el a kutatási technikákat.

Mobil eszközök és helyfüggő szolgáltatások

Paul F. O'Brien: **A mobil helyzetérzékeny rendszerek valamiféle lehetséges ontológiája (An Ontology For Mobile Situation Aware Systems)**

Australasian Journal of Information Systems, 2008, XV. évfolyam, 2. szám

URL: <http://dl.acs.org.au/index.php/ajis/article/view/454>

A mobil tartalomszolgáltatásban egyre nagyobb szerephez jut az információk hely- és helyzetalapú szűrése. A felhasználók viselkedésének modellezése a helymeghatározás mellett közelebb vihet új és korábbiaknál hatékonyabb szolgáltatások kialakításához. A szerző alapos irodalmi áttekintés után izgalmas jövőkép felvázolásával mutatja be az új fejlesztéseket a gyakorlatban. Az olvasó számára a technikai részletek mellett a helyfüggő szolgáltatások szituációelméleti megalapozása miatt is érdekes lehet az írás.

S. Martin – E. Sancristobal – R. Gil – M. Castro – J. Peire: **Szabad mozgás az egyetemen: helyfüggő szolgáltatások alkalmazása (Mobility through Location-based Services at University)**

International Journal of Interactive Mobile Technologies (IJIM), 2008, II. évfolyam, 3. szám

URL: <http://online-journals.org/i-jim/article/view/276>

A helyfüggő szolgáltatások tesztelésére a kutatók sok esetben választanak egyetemi környezetet. A rendszerint tömbszerűen elhelyezkedő, meghatározott funkcióval rendelkező épületekből álló egyetemi kampusz ideális terepet jelent az innovatív megoldások kipróbálásához. Az egyetemi fejlesztőcsapatok számára ezek a terek ráadásul sok esetben ingyenesen érhetők el. A cikkben ismertetett kutatás az oktatás korszerűsítését, a szolgáltatások javítását tűzte ki célul. A kifejlesztett rendszer Wifi- és RFID-technológiákra építő helymeghatározással gyűjt információt az oktatók aktuális hollétéről. Az információk hatékony felhasználásával jelentősen leegyszerűsödik a diákok és tanáraik közötti találkozási megszervezése, s az oktatás egésze rugalmasabbá és nyitottabbá válik.

„Elköszöntő”

Kedves Olvasó!

2005 nyarán vettem át folyóiratunk, az *Információs Társadalom* főszerkesztői teendőit Z. Karvalics Lászlótól, a BME-ITTK akkor leköszönő tudományos igazgatójától. Ez pedig az utolsó szám, amit még főszerkesztőként jegyzek, mivel idén szeptembertől már nem dolgozom tovább a folyóirat tudományos hátországát adó ITTK-ban, tehát én is átadom a stafétabotot. A folytonosságot és a zökkenőmentes megjelenést azonban garantálja, hogy a lapot azok a kollégák viszik tovább, akik az utóbbi időben egyébként is a munka dandárját végezték: Gyenes Fruzsina lapmenedzser és Rohonyi András lektor, rovat-szerkesztőink (Molnár Szilárd, Székely Levente, Borovitz Tamás, Kollányi Bence és Rab Árpád), valamint a mindenkori vendégszerkesztők (Simon Éva, Bak Árpád, Molnár Szilárd, Galántai Zoltán, Alföldi István és leggyakoribb vendégként Demeter Tamás). Köszönet nekik fáradtságos munkájukért és állhatatosságukért – jó volt együtt dolgozni! Arra vagyok a legbüszkébb, hogy a lap minden száma időben megjelenhetett, nem kellett összevont számokat kiadnunk – ezért külön köszönettel tartozom előző lapmenedzserünknek, Horváth Andreának, aki hatékony rendszert épített ki a lap köré, hogy minden olajozottan működjön, így ezt már „csak” működtetni kellett.

A *privacy* témakörével foglalkozó 2005/2. különszámmal együtt összesen 14 lap-számot állítottunk össze együtt, ez a folyóirat összes eddig megjelent számának körülbelül a fele. Témáink között szerepelt többek között a kutatás-fejlesztés-innováció, az e-közigazgatás, az információs társadalom kritikája és jövője, valamint az e-befogadás. A szívemnek legkedvesebb szám talán az információs társadalommal kapcsolatos doktori kutatási témákat bemutató 2007/2. szám volt, a legizgalmasabb cikk pedig a kínai munkások mobiltelefonálási szokásait bemutató írás a 2007/4. számban.

Ebben a három és fél évben több fontos előrelépés is volt a lap életében. Ezek közül a legfontosabbak: terjeszteni kezdtük a kiadványt újságárusoknál is, és a 2008/1. számtól kezdve szerepelünk a *Thomson Reuters* indexeiben (*Social Sciences Citation Index*, *Social SciSearch*, *Journal Citation Reports/Social Sciences Edition*). Időközben kialakult és megszilárdult állandó rovataink struktúrája (tanulmányok, konferencia-beszámoló, olvasás közben, infinit hírlevél, kutatási jelentés, szakmai klub, szemle), és az utóbbi időben szinte mindig tematikus tartalommal jelentkeztünk. Legnagyobb adósságunk, hogy a folyóirat minden egyes régebbi száma teljes egészében elérhető legyen az interneten: bár elég régóta dolgozunk rajta, hogy visszamenőleg megszerezzük szerzőink hozzájárulását cikkeik elektronikus közléséhez, eddig még nem sikerült mindent megoldanunk – ennek a feladatnak az elvégzése így az utódomra maradt.

Végezetül pedig néhány szó arról, hogy a közeljövőre, vendégszerkesztők bevonásával, már elterveztünk két önálló tematikus számot: egyet az információs társadalom fenntartható fejlődésének kérdéseiről, és egy másikat a könyvtárak szerepéről. Mindkét téma igen közel áll a saját érdeklődési területeimhez is, így bízom benne, hogy ezek a számok el is fognak készülni.

Mivel tervezem, hogy vendégszerkesztőként még visszatérek, hadd búcsúzzam el így: Viszontlátásra! Jó olvasást!

Pintér Róbert, főszerkesztő (2005–2008)

CONTENTS

Lectori salutem!

Pierre Lévy

New responsibilities of intellectuals in the epoch of communication

(Nouvelle responsabilité des intellectuels)

In his short article published in *Le Monde Diplomatique – Hungary*, Pierre Lévy deals with the responsibility of intellectuals, from the perspective of recently emerging hypertextual communication in digital networks. The article raised considerable attention among Hungarian thinkers, too. Here, we re-publish his article together with comments of several renowned Hungarian experts and scientists working in various fields. In order to illuminate the background of some key concepts in this context, we also include a short reading list on Lévy's new meta-language, noo-sphere, and the social functions of intellectuals.

Keywords: responsibility of intellectuals, hypertext, networks, meta-language, noo-sphere

8

COMMENTS ON PIERRE LÉVY'S „NEW RESPONSIBILITIES OF INTELLECTUALS IN THE EPOCH OF COMMUNICATION”

István Alföldi

The role and responsibility of intellectuals

12

András Benczúr

Comments on the responsibility of intellectuals

15

György Bógel

Unlimited responsibility?

18

Péter Csermely

Information explosion and collective intelligence – and their significance in Hungary

21

Ders Csaba

Some thoughts on the role of symbolic systems in architecture and in the culture of shaping our environment

24

Pál Tamás

Flaws in the role of intellectuals

29

BACKGROUND

Enikő Pajor

Recommended resources on Pierre Lévy's ideas

33

CLASSICS

William McDougall

The Group Mind

The editorial committee of *Information Society* presents here, as a matter of curiosity in the history of science, excerpts from the introduction of renowned psychologist William McDougall's book titled *The Group Mind*, originally published in 1920, wherein the author polemizes with the views of his contemporary, equally renowned sociologist Robert Maciver.

Due to present-day co-ordinated activities of nearly one and a half billion human beings and their various groups interconnected using the Internet, we are witnessing the revival of the question of the ontological status of the „group mind”, as a challenging counterpoint to the latest discourses. The excerpts are interpreted by László Z. Karvalics.

Keywords: Group mind, William McDougall, Robert Maciver

43

ESSAYS

László Z. Karvalics

Can we see the wood for the trees? – On the meaning and the indispensability of the notion of information community

(In the wake of a bygone scholarly debate)

How can we model the incorporation of individual contents of consciousness into community patchworks existing above the individual level? The author approaches the question from a new angle, considering the derivability of differences not only equally important as that of identities but indispensable: he argues that both differences and identities can be traced back to the same common underlying mechanism. He points out that the informational configurations by which information communities can be defined may originate from four layers, i. e., combinations of physical attributes, combinations of individual contents of consciousness, combinations of cultural codes and contents, and reflective notions of groups, while the alterity of behavioural patterns may be interpreted by the nodes of concurrence of information communities.

Keywords: information community, identities and differences, cultural code, attributes, group mind, William McDougall, Robert Maciver

46

Krisztián Pete

On the Nature of Social Conventions

Social conventions play a fundamental role in the coordination of any kind of social action. The ability to identify the underlying conventions would considerably help in investigating the changes of social practices induced by the evolvement of the information society. This paper seeks to explore the nature of conventions, keeping in mind their basic features determined by our everyday conception of conventionality. David Lewis proposed an elaborate definition of social conventions though numerous objections raised against it remained unanswered. Invoking collective intentionality to support the definition is of no use because the theories of collective intentions developed by Searle, Bratman, and Gilbert, cannot account for one or more of the features required of conventions. The author argues that „naturalizing” the conventions is no feasible solution, either. First, according to the naturalist approach, a convention would be the product of a natural process, which means it would lack reflection. Second, this conception is absolutely non-intentional whereas conventions could only evolve among intentional agents. The author proposes an informal definition which characterizes conventions partly in line with Lewis’s original motivation, partly in accordance with common human intuitions concerning conventions, while, avoiding lewisian overformalization of the concept, can solve most – if not all – of the problems arising in the theoretical frameworks discussed in the paper.

Keywords: social conventions, information society, collective intentionality, naturalized theory

73

Paolo Jedlowski

Memory and Sociology: Themes and Issues

This article describes the basic framework of the field of sociology of memory. It offers an overview of themes and issues around (1) the social aspects of individual memory; (2) collective memories; and (3) cultural attitudes towards memory. Such issues are relevant today from the perspective of sociology of time, and the author demonstrates some theoretical problems that arise and some directions in which they can be further developed. But such issues are also relevant in social discourse and in shaping individual and collective identities: their comprehension helps to investigate continuity and discontinuity in social life, as well as current conflicts and cultural ties.

Keywords: commemoration, culture, identity, individual and collective memory

100

RESEARCH REPORTS

Dávid Zsigó

Hidden communities of blog-networks

115

CONFERENCES

Levente Székely – Ágnes Urbán Digital television workshop at ESOF 2008	132
--	-----

BOOK REVIEW

Ferenc András Zsuzsanna Kondor: Embedded Thinking	136
---	-----

INFINIT NEWSLETTER

Fruzsina Gyenes WiFi villages	140
Dániel Mikecz Creative industries: the benefits of being talented	142

REVIEW	144
--------	-----

Farewell	148
----------	-----

English summaries of the papers	149
--	-----